

Кононенко А.О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Ходотасєв А.А.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ІНТЕРАКЦІЇ ОДНОЛІТКІВ ТА ВЗАЄМОДІЇ НА РІВНІ ІНДИВІДА НА ФОРМУВАННЯ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ В МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Стаття присвячена виокремленню теоретичного аналізу взаємодії однолітків та їхнього впливу на рівень індивіда як одного із вагомих факторів у сучасному формуванні адиктивної поведінки серед молодіжного середовища. Наголошується на актуальності даної проблематики у сучасному світі. Розглядаються взаємодія груп та урахування мікросоціального впливу (в межах виокремлення референтного сприйняття молоддю) й згадування соціально-економічного чинника у становленні адиктивної поведінки та явища адикції. Особливу увагу приділено взаємодії груп, яка включає однолітків та групи інтересів, які власне можуть впливати на рівень індивіда у формуванні адиктивних тенденцій в межах сучасного соціального середовища. Загалом окреслюються структурні елементи мікросоціального та макросоціального виміру, які окреслюються як важливі фактори, оскільки формують усталені моделі поведінки у молоді та допомагають виявити фактор адиктивної поведінки. Додатково, наголошується увага на ролі мікросоціального елементу та соціально-економічного середовища у формуванні адиктивних тенденцій. Наголошується на тому, що залучення інтеракції груп може виокремлювати елемент залучення впливу як в спектр настання адикції та виокремлення адиктивних елементів індивіда (та групи) так й залученню у зворотному явищі. Окреслюється те, що проблематика адикції є досить широкою за своєю суттю та залучає в себе багато спектрів виокремлення, де груповий елемент та інтеракції груп є одним із вагомих, разом з елементами соціально-економічного чинника та залучення елемента мікросоціального середовища та його сприйняття групою. Висвітлюється перспектива для майбутніх досліджень у цьому напрямку, робиться акцент на важливих аспектах інтеракції груп, які слід розглядати у контексті взаємодії молоді та формування адиктивної поведінки.

Ключові слова: однолітки, молодь, соціальне середовище, взаємодія, адиктивна поведінка, інтеракція.

Постановка проблеми. У сучасному світі проблема адиктивної поведінки серед молоді (та загалом сама проблематика адикції та адиктивної поведінки) стає все більш актуальною і явище адикції як досить популярна проблематика в межах спектрів соціального елементу є досить вагомим явищем, яке виокремлює у своєму елементі вплив на різні чинники соціального життя, а саме тут можна окреслити явище соціальної нормативної поведінки в певному усталеному соціальному середовищі, прояву виокремлення соціально-економічних елементів та їх репрезентації в елементі становлення адикції та ширше девіації, яка призводить поступово до елементів адикції, а потім до її окремого вияву. У цьому контексті необхідно більш ґрунтовно окреслити вплив молоді та їх елемент діяльності в системі девіації

та прояву елементу адикції та його становлення у молоді як такої. І для розуміння явища адикції необхідно приділити увагу різноманітним аспектам інтеракції однолітків, впливу взаємозв'язків на рівень індивіда, а також ролі супутніх соціальних чинників у формуванні адиктивної поведінки серед молоді. У межах вагомих супутніх соціальних чинників варто виокремити залучення вагомих елементів які впливають на особистість, переважно для молоді та групи в яку вони залученні краще окреслювати сімейний елемент (або елемент мікросоціального явища), та соціально-економічний фактор який дозволяє утримувати переважну складову усталеної соціальної норми в межах стабільного залучення, що уникає можливості становлення кризового елементу, який поступово призводить до соціального розме-

жування та повстання елементів антисоціального фактору в межах суспільства, де частково з залученням групового фактору повстає елемент девіації, а також супутнім може повставати елемент адиктивної поведінки та адикції в індивіда (та групи в якій він знаходиться). І тут одним із головних аспектів окреслення є проблематика взаємодії самої групи в межах якої залучений є індивід та їх вплив на індивіда серед якого виявляє елемент репрезентативності усталеного залучення до адиктивного чинника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика адиктивної є досить актуальною та вагомою у сфері сучасних досліджень, наприклад можна виокремити дослідження Лідії Орбан-Лембрик, які виявляють проблематику зіставлення елементів адиктивної проблематики в контексті урахування соціально-економічних елементів та проявів цього взаємозв'язку в структурі кризових елементів та явища стабільності суспільства у світі [5, с. 72–80; 6, с. 60–65]. Також в цьому аспекті можна виявити й вагомий напрацювання Альберта Бандури (Albert Bandura), які виявляють проблематику соціального елемента через урахування соціального навчання та системи соціального підкріплення. У даному контексті вагомими також є й роботи іноземних дослідників, таких як: А. Локе (Loke A.Y.), Е. Труссо (E.M. Trusso) та ін., де в межах їх роботи є ґрунтовні окреслення проблематики врахування адикції в межах сучасної молоді та проблематика спектра адиктивної поведінки. У цьому контексті є вияв елементу інтеракції групового елемента. Тут можна відзначити, що явище проблематики самої адиктивної поведінки є комплексне тому необхідно зазначити і явище інтеракції, як одного із ключових в межах соціального середовища, як комплексного елемента дослідження проблематики адиктивної поведінки.

Метою даного дослідження є виокремлення теоретичного огляду елемента інтеракції серед молоді й вияв цього елемента на становлення адиктивного чинника серед сучасної молоді.

Завдання дослідження: 1) вивчення та аналіз впливу групового чинника на адиктивний елемент особистості; 2) виявити визначення чинників сприяння та стримування залучення до девіантного нахилу (в контексті адиктивного елемента поведінки) в груповому середовищі.

Виклад основного матеріалу. Варто відзначити, що соціальний чинник у своєму явищі є одним із визначальних елементів та досить вагомим чинником в межах взаємодії індивідів та становлення самої особистості як такої. У даному

випадку соціального явища важливо виокремити соціальний елемент, який впливає на індивіда, а саме в елементах мікросоціального та макросоціального чинника. Та головним елементом (окрім самого загального макросоціального виокремлення) є окреслення та повстання явища врахування групи залучення (сюди ж фактично можна віднести й сам мікросоціальний елемент, точніше його деякі структури такі як сім'я). А загалом окремо важливо виокремити показник групового елемента (так, наприклад, тут варто виявити груповий елемент однолітків, групи за інтересом, асоціальні групові елементи як чинник виокремлення елементів адикції та інше). Тут досить вагомим повстає явище інтеракції самого групового елемента та взаємодія на рівні індивіда, як фактору адиктивної поведінки в середовищі як й в елемента конкретної групи, так й загалом у середовищі.

У цьому випадку, що виявлення проблематики інтеракції молоді виокремлюється з урахуванням декількох аспектів. Одним із панівних елементів є врахування соціального елемента та самої поведінки цього усталеного елемента в системі формування поведінки до певних залучень та самої системи заохочень [20, с. 5–7].

Іншим аспектом в цьому контексті можна виокремити напрацювання Альберта Бандури (Albert Bandura). Оскільки в межах його досліджень йде виокремлення такого розуміння як явища, впливу на молодь та їх систему уявлень, усталеної поведінки та моделі самої поведінки відбувається через контекст та явища залучення системи заохочення та підкріплення впливовим та вагомим соціальним референтом [20, с. 5–7]. Тобто варто наголосити на тому, що сприятливе ставлення до певних чинників адикції та самого спектра адиктивної та девіантної поведінки швидше за все посилюється коли, індивід сприймає усталену поведінку, яка заохочується (підкріплюється) як нормативна, тобто певна система рольової поведінки отримує винагороду за певну поведінку, що може (або власне схожа) бути схожою на поведінку іншого індивіда (власне у якого ширше може виявлятися певний соціальний статус, власне цей статус може бути вище) [7, с. 2–8].

Тут досить вагомим є елемент урахування також мікросоціального середовища, оскільки в цьому контексті мікросоціальний чинник через сімейне залучення також варто відносити до репрезентативного елемента. Оскільки в цьому контексті сімейний елемент також ретранслює усталену поведінку та демонструє елемент залучення підкріплення певної системи поведінки.

Тобто якщо в системі демонстрації усталеної нормативної поведінки (як серед групи, так й в системі інтеракції однолітків та сімейного чинника) буде демонструватись сприятливе ставлення (або власне фактично належати до елементів адиктивного виокремлення та асоціального залучення) то група молоді (або індивід) буде ширше повторювати систему такої поведінки [20, с. 6–19; 7, с. 2–8]. Тобто, наприклад з позиції виокремлення соціального навчання Альберта Бандури (Albert Bandura), можна виокремити те, що залучення до такого (девіантного за своєю суттю) явища поведінки підкріплюється системою винагороди та (або) сприймається як схожа та як та, що має вищий соціальний статус у системі соціальних відносин соціального середовища [17, с. 1–9].

Отже, в цьому контексті варто зазначити, що, окрім інтеракції самого індивіда з відповідної групи (однієї вікової категорії), є також вплив мікросоціального елемента, як чинника репрезентативного залучення (як складового елемента явища репрезентативних груп для самої молоді). І в даному випадку слід зазначити, що сімейний чинник варто розглядати в сукупності із груповим залученням, оскільки сімейний чинник (мікросоціальний) розглядається як один з елементів залучення (в системі соціального середовища) [20, с. 6–19; 18, с. 4–10].

Також варто виявити елемент залучення соціально-економічного чинника в структурі впливу на груповий елемент (як прояву соціального контексту), щодо в контексті становлення адикції серед молоді [14, с. 3871–3881]. У цьому контексті можна виокремити те, що соціально-економічний чинник дозволяє виокремлювати елемент залучення до соціального виявлення на рівні кризового та стабільного суспільства, що дозволяє утримувати соціально усталену нормативну поведінку [5, с. 72–80; 6, с. 60–65].

Власне в цьому контексті прояв кризового елемента можна виявляти з проблематикою соціально-економічного елемента, що веде поступово до набуття проявів асоціальності окремими групами, що у своєму явищі може залучати молодь (як груповий чинник) до адиктивних елементів.

Варто зазначити також, що частина групової поведінки та впливу групи (в межах інтеракції молоді) має значний вплив на становлення системи адикції та адиктивної поведінки в межах ризикованої поведінки самої молоді.

В цьому елементі є й зворотна сторона, яка виявляє явище, яке зазначає власне протиставну ситуацію. Власне тут можна виявити, що в межах

впливу групи на виокремлення не залучення до адиктивного чинника та девіантного виявлення. Тобто залучення того, що молодь яка не залучає до своєї групи вияв елементів адикції як:

- 1) паління;
- 2) вживання алкоголю.

Виокремили групове заперечення проти власне явища адикції та елементів настання адикції й адиктивної поведінки. Що дозволяє виявити вплив однолітків (в межах власне інтеракції) на:

- 1) сприяння залученню до девіантного нахилу;
- 2) стримування залучення до девіації.

Також в цьому елементі, оскільки є залучення позитивного та негативного залучення групової інтеракції, ширший елемент більше віддають саме груповому виокремленню. Оскільки в цьому елементі виокремлюють явище того, що залучення до прояву адикції частіше та ширше відбувається в елементі залучення групового чинника. Й в межах досліджень, які вивчають схильність та елемент судження (власне в системі молоді та виявленню ризику), виокремили те явище, що молодь більше схильні до ризикованої поведінки та прийняттю ризикованих рішень [11, с. 625–632].

Власне у цьому контексті важливо зазначити, що розуміння впливу групових факторів на адиктивну поведінку молоді є одним із ключових елементів для розробки ефективних стратегій профілактики та втручання в межах адиктивного залучення проблематики молоді. Власне сам напрям у своєму виокремленні є явищем комплексного виявлення, оскільки це пов'язано з різними аспектами соціального середовища, такими як:

- 1) соціально-економічний фактор;
- 2) мікросоціальний фактор;
- 3) елемент кризового чинника.

Висновки. Досліджуючи проблематику адиктивної поведінки в межах інтеракції однолітків було зроблено такі висновки.

Груповий чинник відіграє одну із найважливіших ролей у виникненні адиктивних звичок через взаємодію між членами групи. Важливо при аналізі цього явища розрізняти вплив сімейного оточення та однолітків, а також враховувати соціально-економічний фактор. Однак ключовим елементом є розуміння сприйняття групового впливу та соціального статусу як нормативного чинника. Тобто, уявлення та репрезентація груповою поведінкою вже встановленого стереотипу щодо адиктивної звички грає значну роль у поширенні адиктивної поведінки.

При виокремленні факторів, що сприяють розвитку або стримують становлення адиктивної

поведінки, головним чинником тут може виявитися груповий вплив. У контексті кризових ситуацій у суспільстві, цей вплив може зростати через вплив кризових явищ на соціально-економічний статус та утворення стійкого соціального середовища, яке сприяє адиктивним звичкам.

Загалом, розгляд адиктивної поведінки в контексті групової та соціальної взаємодії відкриває можливості для визначення стратегій втручання та дозволяє наголошувати на ключових аспектах, які можуть впливати на формування здорового способу життя серед молоді.

Перспективи подальших досліджень. Проблематика адикції та адиктивної поведінки може бути надалі досліджена в декількох напрямках, а саме в напрямку вивчення динаміки адиктивної поведінки, де в межах цього дослідження можна виявити елемент фокусу на ретроспективний аналіз і прогнозування адиктивної поведінки в молодіжному середовищі та також досить перспективою можуть бути дослідження груп ризику з урахуванням чинника специфіки адиктивного явища, і як виокремлення розробка стратегій профілактичного елементу через освітній елемент.

Список літератури:

1. Гарасимів Т. Природні та соціальні детермінанти формування девіантної поведінки людини: філософсько-правовий вимір : монографія. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 420 с.
2. Киричук В. О. Розвиток та соціалізація особистості у сучасному суспільстві. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 11. С. 22–26.
3. Максимова Н. Ю., Толстоухова С. В. Соціально-психологічний аспект профілактики адиктивної поведінки підлітків та молоді. К., 2000.
4. Фурман А. В. Психодіагностика особистісної адаптованості. Тернопіль : «Економічна думка», 2000. 197 с.
5. Орбан-Лембрик Л. Залежність поведінки особистості від впливу проблемогенного соціуму. *Психологія і суспільство*. 2004. № 1. С. 71–82.
6. Орбан-Лембрик Л. Вплив кризових і стабільних періодів життя людини на процес її соціалізації у суспільстві. *Психологія і суспільство*. 2003. № 2. С. 55–66.
7. A meta-analysis study on peer influence and adolescent substance use / L. L. Watts et al. *Current psychology*. 2023. URL: <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04944-z>
8. Bandura A. *Social learning theory*. Englewood Cliffs, N.J : Prentice Hall, 1977. 247 p.
9. Bandura A. *Self-efficacy: the exercise of control*. New York : W.H. Freeman, 1997. 604 p.
10. Barnes G. M., Farrell M. P. Parental support and control as predictors of adolescent drinking, delinquency, and related problem behaviors. *Journal of marriage and the family*. 1992. Vol. 54, no. 4. P. 763. URL: <https://doi.org/10.2307/353159>
11. Gardner M., Steinberg L. Peer influence on risk taking, risk preference, and risky decision making in adolescence and adulthood: an experimental study. *Developmental psychology*. 2005. Vol. 41, no. 4. P. 625–635. URL: <https://doi.org/10.1037/0012-1649.41.4.625>
12. Jaccard J., Blanton H., Dodge T. Peer influences on risk behavior: an analysis of the effects of a close friend. *Developmental psychology*. 2005. Vol. 41, no. 1. P. 135–147. URL: <https://doi.org/10.1037/0012-1649.41.1.135>
13. Loke A. Y., Wong Y. P. I. Smoking among young children in Hong Kong: influence of parental smoking. *Journal of advanced nursing*. 2010. Vol. 66, no. 12. P. 2659–2670. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2010.05419.x>
14. Loke A., Mak Y.-w. Family process and peer influences on substance use by adolescents. *International journal of environmental research and public health*. 2013. Vol. 10, no. 9. P. 3868–3885. URL: <https://doi.org/10.3390/ijerph10093868>
15. Maxwell K. A. Friends: the role of peer influence across adolescent risk behaviors. *Journal of youth and adolescence*. 2002. Vol. 31, no. 4. P. 267–277. URL: <https://doi.org/10.1023/a:1015493316865>
16. Prospective effects of family cohesion on alcohol-related problems in adolescence: similarities and differences by race/ethnicity / B. T. Reeb et al. *Journal of youth and adolescence*. 2015. Vol. 44, no. 10. P. 1941–1953. URL: <https://doi.org/10.1007/s10964-014-0250-4>
17. The interplay of friendship networks and social networking sites: longitudinal analysis of selection and influence effects on adolescent smoking and alcohol use / G. C. Huang et al. *American journal of public health*. 2014. Vol. 104, no. 8. P. e51–e59. URL: <https://doi.org/10.2105/ajph.2014.302038>
18. The protective influence of family bonding on smoking initiation in adolescents by racial/ethnic and age subgroups / E. M. Mahabee-Gittens et al. *Journal of child & adolescent substance abuse*. 2011. Vol. 20, no. 3. P. 270–287. URL: <https://doi.org/10.1080/1067828x.2011.581969>
19. The dynamic role of parental influences in preventing adolescent smoking initiation / E. M. Mahabee-Gittens et al. *Addictive behaviors*. 2013. Vol. 38, no. 4. P. 1905–1911. URL: <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2013.01.002>
20. Trucco E. M. A review of psychosocial factors linked to adolescent substance use. *Pharmacology biochemistry and behavior*. 2020. Vol. 196. P. 172969. URL: <https://doi.org/10.1016/j.pbb.2020.172969>

Kononenko A.O., Khodotaiev A.A. THEORETICAL ANALYSIS OF THE INFLUENCE OF PEER INTERACTION AND INDIVIDUAL INTERACTION ON THE FORMATION OF ADDICTIVE BEHAVIOUR IN THE YOUTH ENVIRONMENT

The article is devoted to the theoretical analysis of peer interaction and its influence on the level of the individual as one of the important factors in the modern formation of addictive behaviour among young people. The relevance of this issue in the modern world is emphasised. The interaction of groups and the consideration of microsocial influence (within the framework of the reference perception of young people) and the mention of the socio-economic factor in the formation of addictive behaviour and the phenomenon of addiction are considered. Particular attention is paid to the interaction of groups, including peers and interest groups, which can actually influence the level of the individual in the formation of addictive tendencies within the modern social environment. In general, the structural elements of the microsocial and macrosocial dimensions are outlined, which are considered important factors, as they form established patterns of behaviour in young people and help to identify the factor of addictive behaviour. Additionally, attention is paid to the role of the microsocial element and the socio-economic environment in the formation of addictive tendencies. It is emphasised that the involvement of group interaction can distinguish the element of influence in the spectrum of addiction and the identification of addictive elements of an individual (and group), as well as the involvement in the opposite phenomenon. It is outlined that the problem of addiction is quite broad in nature and involves many spectra of separation, where the group element and group interaction is one of the most important, along with elements of the socio-economic factor and the involvement of the microsocial environment and its perception by the group. The prospects for future research in this area are highlighted, emphasising the important aspects of group interaction that should be considered in the context of youth interaction and the formation of addictive behaviour.

Key words: *peers, youth, social environment, interaction, addictive behaviour, interaction.*